

Asia: VN/27647/2020

Työryhmän mietintö eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän täydentämisestä kolmansien maiden kansalaisten osalta (ECRIS-TCN)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Olette pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa työryhmän ehdotuksesta eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän täydentämiseksi kolmansien maiden kansalaisten osalta (OM 2022:22).

Keskeiset ehdotukset

Kyse on eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän tehostamista kolmansien maiden kansalaisten osalta, josta on annettu EU:n asetus (EU) 2019/816. Asetuksessa säädetään EU:n jäsenvaltiossa rikostuomion saaneiden kolmansien maiden kansalaisten tunnistetietoja sisältävän keskitetyn tietojärjestelmän (ECRIS-TCN) perustamisesta ja käytöstä. Asetuksen kanssa hyväksyttiin sitä täydentävä direktiivi (EU) 2019/884. Työryhmän ehdotuksen tavoitteena on laatia asetuksen edellyttämä täydentävä kansallinen lainsäädäntö ja direktiivin täytäntöönpanolainsäädäntö.

EU:n rikosrekisterin (ECRIS) keskeinen toimintaperiaate on se, että EU:n kansalaisten rikostuomioita koskevat tiedot keskitetään hänen kansalaisuuden mukaiseen jäsenmaahansa. Yhdenvertaisen kohtelun kannalta on ollut perusteltua hakea ratkaisua kolmansien maiden tai kansalaisuudettomien henkilöiden tuomioita koskevien tietojen hankintaan muun muassa silloin, kun jäsenvaltion lainsäädännön mukaan aikaisemmat rikostuomiot on otettava huomioon muun muassa rangaistusta mitattaessa. Ratkaisuksi on esitetty EU:n tasoista järjestelmää, jonka avulla tällaisten tietojen käsittelyyn oikeutetut viranomaiset voisivat tehdä kyselyn, jonka avulla he saisivat tiedon niistä jäsenmaista, joista voisivat pyytää lisätietoja kolmansien maiden tai kansalaisuudettomien saamista rikostuomioista.

Perusratkaisuna keskitetty kyselyjärjestelmä minimoi kyselyitä kaikkiin jäsenvaltioihin ja nopeuttaa yksittäisen henkilön rikostuomioiden hankintaa, kun kyselyt on mahdollista kohdentaa. Lisäksi esitetään sormenjälkitietojen tallentamista kyseiseen kyselytietokantaan. Tätä voitaneen pitää myös perusteltuna luotettavan yksilöinnin kannalta, kun kyseisillä henkilöillä ei ole välttämättä käytössä jäsenmaissa todistusvoimaisia ja vertailukelpoisia aakkosnumeraalisia tunnistetietoja.

Rekisterinpitäjän vastuu

Kyseinen keskusjärjestelmä perustuu jäsenvaltioiden syöttämiin tietoihin siten, ettei sillä ole EU-tason rekisterinpitäjää vaan ainoastaan EU-tason käsittelijä eli eu-Lisa EU:n rikosrekisteriasetuksen (2019/816) 23 artiklan 2 kohdan mukaan. Kyseisen 23 artiklan 1 kohdan mukaan kukin keskusviranomaisen katsotaan sovellettavien unionin tietosuojasääntöjen mukaisesti rekisterinpitäjäksi, kun kyseisen keskusviranomaisen jäsenvaltio käsittelee henkilötietoja tämän asetuksen nojalla. Kyse on hyvinkin laajasta rekisterinpitäjän vastuun määrittelystä kattaen – ei vain yksittäisten tietojen syöttämistä ja korjaamista vaan myöskin keskusjärjestelmän kansallista käyttöä ja sen valvontaa niin etukäteen kuin jälkikäteen esimerkiksi asetuksen 31 artiklassa tarkoitettujen lokitietojen avulla.

Työryhmä onkin arvioitunut, että Oikeusrekisterikeskuksen työmäärä lisääntyy ei vain tietoteknisten valmiuksien rakentamiseksi takia vaan myöskin käytön aikaisten tehtävien lisääntymisenä. Merkittäviä rekisteröityjen asemaan vaikuttavia tehtäviä ovat asetuksen 9 artiklan tietojen muuttamista ja poistamista koskevat velvollisuudet ja oikeudet sekä rekisteröityjen 25 artiklan nojalla tekemiin virheväitteisiin vastaaminen. Jos väitteenä on esimerkiksi se, että sormenjäljet on yhdistetty väärään henkilön, on Oikeusrekisterikeskuksen kyettävä vertailemaan syöttämiään tietoja keskusjärjestelmään tallennettuihin tietoihin. Tästä näkökulmasta EU-rikosrekisterilakiehdotuksen 13 c §:n 2 momentti on harhaanjohtava. Omaksutun vastuujaon mukaisesti Oikeusrekisterikeskus on omalta osaltaan keskusjärjestelmän rekisterinpitäjä, jonka tehtävänä on huolehtia niin pitkään kuin tietoja säilytetään niiden täsmällisyydestä ja eheydestä. Henkilötietoja ei vain välitetä, vaan niitä ylläpidetään aikansa tässä järjestelmässä ja Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on viime kädessä huolehtia tietojen täsmällisyydestä ja eheydestä sekä poistamisesta. Tästä syystä katson, että 2 momentissa ehdotettu sormenjälkitietojen tilapäinen säilyttäminen ei ole perusteltua rekisterinpitäjän tehtävien ja vastuun kannalta vaan niitä tulisi säilyttää ainakin niin kauan kuin niitä ylläpidetään keskusjärjestelmässä.

Kansallisen tietosuojaviranomaisen tehtävät

EU-rekisterirekisteriasetuksen 28 artiklassa on säädetty kansallisen valvontaviranomaisen tehtävistä muun muassa vähintään joka kolmas vuosi tehtävistä tarkastuksista. Omaksutusta rekisterinpitäjän ja käsittelijän vastuun jaosta johtuen kyse ei ole pääasiassa Euroopan tietosuojavaltuutetun valvontatehtävistä, jotka on rajattu käsittelijään eli eu-Lisaan. Tästä syystä katsomme, että kansallisella tietosuojaviranomaisella on erityinen rooli henkilötietojen käsittelyn valvonnassa ja tämä tulee lisäämään työmääräämme. Lisäystä tulee arvioida seuraavien vuosien talousarvioesitysten yhteydessä muiden eurooppalaisten oikeus- ja turvallisuusviranomaisten tiedonjakojärjestelmien tehokkaan valvonnan turvaamiseksi.

Apulaistietosuojavaltuutettu

Heljä-Tuulia Pihamaa

Ylitarkastaja

Heikki Partanen

Partanen Heikki
Tietosuojavaltuutetun toimisto